

ЛЮБОВ У ЧАС ХОЛЕРИ

3 9 по 13 квітня у Києві пройшов Книжковий Арсенал

Любов БАГАЦЬКА

Напередодні цьогорічного Книжкового Арсеналу організатори розповідали, що думали, чи варто проводити фестиваль у такий тяжкий час, але зійшлися на тому, що саме тому й варто.

І справді, дещо зменшений аналог Форуму видавців у Львові (так само торгів ятки з книжками і супутніми товарами, презентації, автограф-сесії, бесіди, інтерв'ю, перфоманси і багато іншого цікавого і ще й в один час – ох, що ж вибрати!) став ковтком свіжого повітря, бо за останні місяці ми всі втомилися від постійного думання і нервів, біганини і відкладання духовного розвитку до «мирних часів». А тут нарешті можна було побачити друзів і давніх знайомих у піджаках, брюках, спідницях, на підборах замість звичних за останні місяці кросівок, «арафаток», «балаклав», і все це в іншій обстановці, спокійнішій та просто іншій.

У створенні цієї атмосфери міжнародного фестивалю «Книжковий Арсенал» взяло участь і видавництво «Смолоскип», організувавши три різнопланові заходи. Однак варто зауважити, що цим лиш його внесок не обмежився, адже смолоскипівські автори – лауреати премій видавництва – брали участь у багатьох заходах фестивалю.

10 квітня Юлія Стахівська та Олег Коцарев анонсували появу антології «Українська авангардна поезія 1910–1930-х років», над якою вони працюють уже понад два роки і яка за кілька місяців вийде з друку. За словами Юлії Стахівської, в історії залишаються маловідомими стільки імен, які так і не змогли розквітнути, що нічого дивуватися із такого затяжного укладання (понад два роки). «Щоразу, коли думаєш, що уже можна друкувати, натрапляєш на якусь ім'я – і все знову спочатку. Але

треба колись і зупинитися ж», – розповіла Юля. Нині, за її словами, антологія нараховує вже близько тисячі сторінок. За словами упорядників, вона міститиме вірші 41 автора. До антології увійшли не тільки київські та харківські поети, Юлія Стахівська зауважила, що український авангард – це навіть не лише Україна. Олег Коцарев розповів про долю деяких авторів та їхньої творчості. А постаті справді були непересічні. Наприклад, Гео Коляда жив у Росії, а Андрій Чужий, пройшовши концтабір, і далі писав авангардні вірші, що в принципі рідко траплялося, а потім, у 1970-х, навіть намагався їх публікувати. Упорядники запевнили, що усі відомості, які їм вдалося «розкопати», можна буде знайти в біографіях і коментарях. Проте Олег Коцарев висловив жаль: попри те, що багато хто з авангардних поетів дожив майже до наших часів, не виявилось дослідників, які змогли б їх знайти, добре розпитати, дослідити. А це значить, що цілий пласт нашої історії літератури безповоротно втрачено.

Книжка має вийти напевно вартісною, бо більшість текстів не перевидавалися після 1930-х років, не кажучи вже про часи незалежності України. Тож і на презентації-анонсі відвідувачам Арсеналу було запропоновано послухати вірші поетів-авангардистів 1910–1930-х, які практично більше нема де почути: у виконанні Олега Коцарева звучали поезії Андрія Чужого – поета, що вмів поєднувати авангардний експеримент зі зворушливою наївністю; вірші співця урбаністики, повій і клозетів Гео Коляди декламував Богдан Олег Горобчук; Любов Якимчук познайомила з творчістю львівського поета Святослава Гординського; із авангардним поетом, футуристом і дадаїстом Василем Хмелюком, що мешкав у Празі та Парижі, познайомила Юля Стахівська; Ваню

Крюгєру ж для декламації дістався найзагадковіший автор – Едвард Стріха, він же Кость Буревій, він же Варвара Жукова – автор найзнаменитіших і найдошкульніших пародій на авангардну поезію.

«Мольфар Мирослав» і журналістка Олена Павлова

Приємною несподіванкою стала 10-відсоткова знижка, яку отримали всі гості презентації на майбутню антологію.

Із другим смолоскипівським заходом на фестивалі трохи не склалося з провини організаторів. Призначена на 11:00 презентація альманаху молоді української літератури «Знак» не змогла вчасно розпочатися, бо в цей самий час тільки-но почали запускати гостей на територію закладу. Однак попри перепони учасники в повному складі прибули на місце. Дмитро Лазуткін, Карина Тумаєва, Олег Коцарев, Олена Степаненко, Мирослав Лаюк, Павло Коробчук та Ярослав Гадзінський прочитали свої вірші, презентувавши альманах, до якого увійшли твори ще багатьох цікавих поетів і прозаїків, а також критичні тексти. Найцікавішим моментом презентації стало вручення

На презентації альманаху «Знак». Стоять зліва направо: Мирослав Лаюк, Павло Коробчук, Ярослав Гадзінський. Сидять: Олена Степаненко, Олег Коцарев, Карина Тумаєва, Дмитро Лазуткін

Під час презентації-анонсу авангардної антології. Упорядники – Юлія Стахівська і Олег Коцарев

Вдячні глядачки і слухачки

спеціальних дорожніх знаків поезії – ексклюзивно для кожного автора виготовили знак, із яким може асоціюватися образ кожного поета і його творчість.

Третій захід «Смолоскипа» пройшов на «Ура!» і з аншлагом. Як виявилось, чимало гостей Арсеналу страждали від дивних снів, саме тому і прийшли на сеанс «Лікування словом», де одночасно зцілювали віршами

знаний психоаналітик професор Крюгєр (Ваню Крюгєр) та автохтонний мольфар Мирослав (Мирослав Лаюк). Охочих потрапити на поетично-медичні сеанси виявилось так багато, що хлопці подумують про відкриття кабінету прийому при видавництві й обіцяють знижки постійним клієнтам. Щодо тих, кому пощастило потрапити на сеанси, то їх лікували читанням поезії, прикладанням сокири, мікстурами та амулетами. Було гучно і смішно до кольок у животі.

Але якщо комусь спаде на думку назвати Книжковий Арсенал бенкетом під час холери, виправте його – це любов у час холери.

Адже фестиваль став піт-стопом, підзарядкою, ковтком свіжого повітря після тяжких і напружених ситуацій в країні буднів, після якого не страшно повертатися в інше, реальне життя, бо всіх друзів перецілювано, страшні сні відігнано і книжки-амулету придбано. □

Фото Любові Багацької і Тараса Гірника

ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИЖКИ ПРО ДИСИДЕНТСЬКУ «ДРУЖБУ НАРОДІВ»

ІНОЗЕМЦІ ПРО УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ: СПОГАДИ / Упорядник Олена Голуб, головний редактор Осип Зінкевич, передмова Євгена Сверстюка. – Київ: Смолоскип, 2013. – 736 стор.

Олег КОЦАРЕВ

14 квітня традиційно у Київському будинку вчителя відбулася презентація смолоскипівської книжки спогадів «Іноземці про українських політв'язнів», яка з'явилася завдяки фінансовому сприянню фонду «Спадщина» (президент д-р Юліан Куляс, Чикаго).

У книзі опубліковано спогади 25-ти політв'язнів-іноземців, які відбували ув'язнення з українськими. Серед них 12 євреїв, 6 росіян, по 2 вірмени й естонці, по одному – австрійці, італієць, литовець. Це відомі політв'язні – А. Вудка, С. Кудірка, Й. Менделевич, М. Ніклус, А. Щаранський, А. Шифрін, М. Хейфец, Б. Пенсон, Я. Сусленський та інші. Спогади написані про З. Антоноука, Є. Гри-

цяка, Ігоря й Ірину Калинців, В. Калиниченка, С. Караванського, Д. Квецка, Л. Лук'яненка, В. Овсієнка, З. Попадюка, М. Руденка, Є. Сверстюка, І. Світличного, О. Сергієнка, В. Стуса, В. Чорновола, О. Шевченка, Д. Шумука, Ю. Шухевича та багатьох інших.

– Ця презентація має цілу історію, – сказав у вступному слові директор «Смолоскипа» Ростислав Семків. – Ми її на-

магалися провести вже кілька разів. Перший раз призначили на 20 січня, але через події на вулиці Грушевського довелося скасувати. Наступною датою стало 18 лютого. І знов не випало. Історично зламний і трагічний день, у який було не до презентацій... Аж тепер нарешті ми зібralися, щоб поговорити про цю важливу книжку. Вона – свідчення громадянського подвигу і позиції наших політичних в'язнів. І читаючи її, переконаєшся, наскільки це актуальні речі. Саме завдяки стійкості таких людей триває наш шлях до свободи. Це справжній ланцюжок подій: від XVIII століття через XIX століття, потім Визвольні змагання, український опір під час Другої світової, далі в шістдесяті роки ХХ століття з'являється дисидентський опір, у кінці вісімдесятих розгортається масштабний рух за

незалежність, що здобуває перемогу в 1991-му, й нарешті два останні знакові моменти – Помаранчева революція 2004-го та Січневе повстання 2014-го року. Щораз наші виступи все сильніші, а потужність тиранії слабне. Мене питають: чи змінить «Смолоскип» свої видавничі плани через останні події? І я відповів, що не бачу сенсу в таких змінах, я переконаний, що події відбулися в тому числі й завдяки нашому видавничому плану. Такі книжки, як презентована сьогодні, це, звісно, невеликий внесок, але він правильний.

Після цього на сцену вийшла упорядниця «Іноземці про українських політв'язнів» Олена Голуб, дослідниця дисидентського руху та літератури шістдесятників.

Закінчення на 2-й стор.

НАВ'ЯЗЛИВІ АСОЦІАЦІЇ

Петро ВОЗНЮК

Сьогодні в українському експертному середовищі хіба що лінійний не проводить аналогій між нинішніми бурхливими подіями та революційною добою 1917–1921 років. Найбільше дії нової влади порівнюють із політикою Центральної Ради Михайла Грушевського або навіть «лютневого» Тимчасового уряду Росії, що на нього, власне, й орієнтувалася ЦР. Ну а ближче до чергової річницької постанови Другого Гетьманату (29 квітня) в інтернет-просторі та блогосфері почалися розмови на тему «сильної руки – рятівника вітчизни». Як дослівно написав у ФВ один із моїх «френдів», «у 1918-му німці сприяли приходові до влади Скоропадського. Чекаємо на нового Скоропадського від НАТО?».

Однак якщо вже взагалі вдаватися до таких досить умовних паралелей, то теперішня ситуація радше нагадує наступний акт української драми початку ХХ століття, що розпочався якраз із усуненням від влади останнього гетьмана. Як відомо, історія найчастіше повторюється двічі: одного разу як трагедія, а іншого – як фарс. Нагадаємо, що у 1918-му Скоропадський менш ніж за рік встиг відновити економіку, розпочати українізацію культури й освіти та заснувати Українську академію наук. Однак, попри всі ці

безсумнівні досягнення, «погорів» на двох традиційно проблемних для України питаннях – соціальному та зовнішньополітичному. Стабільність гетьманської економіки ґрунтувалася на вимушеному використанні старих способів господарювання та соціальних відносин, натомість революціонізоване суспільство вимагало негайних змін. У зовнішній же політиці Українська держава Скоропадського намагалася слідувати курсом «багатовекторності» – настільки, наскільки це було можливо в умовах жорстких до-

говірних зобов'язань щодо однієї зі сторін у світовій війні. Коли ж військова поразка германського блоку стала очевидною, гетьман зважився на відчайдушний геополітичний кульбіт, сформувавши проантантівський уряд. Зрештою, прихильність Антанти (включно з «білою» Росією) здобути так і не вдалося, водночас німці, не довіряючи київській владі, до останнього гальмували створення масового українського війська, яке одне могло захистити країну від навали ворогів. Показово, що владу гетьмана було повалено спільними зусиллями давнього прихильника Антанти Петлюри та промосковської більшовицької агентури.

Нічого не нагадує? От тільки останній на сьогодні президент третьої за ліком «української» республіки, на відміну від останнього гетьмана, за майже чотири роки свого перебування при владі розвалив економіку та занедбав гуманітарну сферу. Але «здуря» екс-гарант на тих самих фатальних питаннях, оста-

точно утвердивши систему соціальної несправедливості та зловживаючи «багатовекторним» волюнтаризмом у зовнішній політиці. Якщо позбавлений влади внаслідок листопадового повстання Скоропадський вихав зі столиці, перевдягнувшись офіцером наймогутнішої у тодішньому світі німецької кайзерівської армії, то повалений «за підсумками» листопадового Майдану Янукович утік, за влучним висловом однієї журналістки, «перевдягнувшись чоловіком». Справді: спочатку – трагедія, потім – фарс.

Тож, можливо, надалі варто чекати виходу на авансцену й фарс-аналогів інших дійових осіб української драми 1918–1919-го? Адже те лихоліття дало нам цілу плеяду хрестоматійних постатей з перспективою «епігонства» – Петлюра, Винниченко, Махно, Ю. Тютюнник, Григор'єв, Болбочан, Зелений (трьома останніми, до речі, не судилося пережити буремні роки). Не забуваймо й інших «причетних» – Антонова-Овсієнка (організатора червоного терору у Києві та ініціатора чи не першого в історії застосування отруй-

них газів у громадянській війні), «націонал-комуністів», провідників УГА – «підписантів» угод із командуванням Збройних сил Півдня Росії тощо. (До речі, «потішний» ерзац денікінців у сучасній Україні вже з'явився – це т. зв. «Луганська добровольческа бригада імени генерала А. І. Деникіна» чисельністю, якщо вірити Вікі, до кількох сотень «штиків»).

Утім, автор цих рядків аж ніяк не є прихильником механічного отожднення історичних подій та епох, а надто – конкретних історичних особистостей. Певна річ, знання минулого, вміння орієнтуватися в архетипних «амплуа» дає дослідникові змогу алгоритмизувати плин щоденності й осмисленіше поглянути у майбутнє. Однак, говорячи про «вічні типажі» та «чергові інкарнації» пам'ятаймо, що нікому не дано двічі увійти в одну й ту саму річку. Саме тому «другого Грушевського» чи «другого Скоропадського» вже ніколи не буде, а будуть лише більш чи менш успішні виконавці певних ролей, які залишатимуться насамперед дітьми свого часу – хочемо ми цього чи ні. □

Презентація книжки...

Закінчення, початок на 1-й стор.

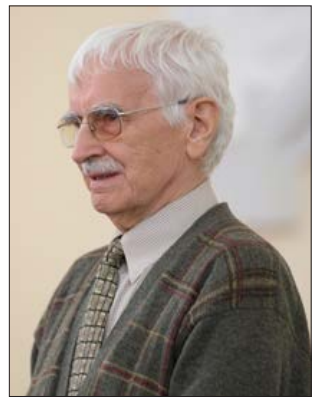
– У цій книжці представники дуже різних народів розповідають про наших політичних в'язнів. Українці відігравали важливу роль в антитоталітарному опорі, привертати увагу. Наприклад, Михайло Хейфец навіть не знав української мови, але це не завадило йому впізнати генія у Василеві Стусові... Напрошуються, звичайно, чимало паралелей із Майданом 2013–2014 років. З офірністю нашої Нєбєсної сотні...

Не дивно, що в такому контексті Олена Голуб згадала про Страсний тиждень, котрий саме тривав. На честь цього особливого періоду вона проспівала кілька пісень на поезії Галі Мазуренко, Євгена Сверстюка, Івана Огієнка. Виконані а капела, вони і звучанням, і змістом дещо нагадували духовні наспіви, перетиналися з їхніми традиціями.

Виступили на презентації й герої книжки – як-от дисидент, літератор, філософ, правозахисник Євген Сверстюк.

– Книжка спогадів про українських політв'язнів є надзвичайної важливості книгою-свідченням, – сказав він. – Великий курйоз, що радянська система додумалася зібрати в одному концтаборі політв'язнів різних національностей. Їхня концепція була десь така, як і в Путіна: мовляв, хай українські націоналісти воюють з іншими. Вони при цьому навіть не розуміли, що в такий спосіб виведуть українських в'язнів на міжнародну арену. І що ми не ворогуватимемо, а співпрацюватимемо. Це виявилось неабияким сюрпризом для влади. Вони взагалі робили чимало помилок. Взяти хоч би згаданого тут уже Хейфеца. Чоловік зі справді унікальною пам'яттю, талановитий, розвинутий – готовий тобі іноземний кореспондент. Він у цей табір, де були наші зеки, потрапив через дурну жорстокість. Хотіли його трохи помучити перед звільненням. А він попередньо поговорив з усіма, позапам'ятав величезну кількість крамольних віршів (зокрема й Стусових: йому було досить один раз глянути на вірш, і вже знав напам'ять) – і з цим скарбом пішов

на волю, за кордон. У зв'язку з Михайлом Хейфецом треба сказати про особливу роль і в цій книжці, й у тодішньому нашому житті політв'язнів-євреїв. Чому їм належить особливо багато спогадів? Річ у тім, що вони завжди мали шанс вибратися до Ізраїлю, на відміну від представників більшості інших національностей, а тому почувалися в таборах кореспондентами, які розкажуть світові про все, що тут діється. Часто ставали єдиними свідками – і часто розумними й талановитими. В українців, котрим щастило потрапити на волю, на жаль, було набагато менше можливостей написати спогади чи ще якось поширити свої знання. Навіть звільнені, наші дисиденти мали особливий режим нагляду. Євген Грицяк розповідав, як йому порадили написати спогади про Норильське повстання, і він за це взявся. Але як він писав! Напише два аркуші – й дружина несе їх сусідці, а та ховає на горищі. Вийшло дуже добре, багато хто з письменників позаздрить, але не всі так можуть. Те саме стосується «шухлядої» художньої літератури, про брак якої в нас часто кажуть. Українці просто не могли писати «в шухляду», бо що ти в тій шухляді заховаш? Та повернувся до лагерів. Там люди з інших народів побачили, що українці відкриті до інших, не ворожі. Тоді вперше відкрилося те, що потім було на Майдані – єдність на морально-етичній основі.

Виступає автор передмови Євген Сверстюк

Іще один дисидент-політв'язень, що з'явився на сцені верхньої зали Будинку вчителя – Василь Овсієнко.

– Я пригадую Михайла Масютка. Він писав, що якби котрийсь мандрівник приїхав до таборів Мордовії, то почув би там усі можливі говірки української мови. Я теж засвідчую: в таборах було дуже багато українців, десь до половини, а десь і більше. Серед інших народів нашими союзниками номер один були балтійці. Близькими були й євреї. Їм ми тоді могли по-доброму заздрити: в них уже був

Виступає упорядниця книги Олена Голуб

– Старше покоління пам'ятає, що в Москві був Університет дружби народів імені Патріса Лумумби (власне, він під трохи зміненою назвою працює й тепер – О. К.). Так от, університетом дружби народів ми називали й брежневські табори. Але я маю зазначити, що міжнаціональні відносини там усе-таки не завжди були безхмарними. Якось один політв'язень-росіянин почав говорити, що Україна – частина Великої Росії. Я до нього сіпнувся, але

Оглядають книжку спогадів, зліва направо: Є. Сверстюк, В. Овсієнко, О. Сокульська, О. Шевченко

Ізраїль. І коли єврейський художник-зек отримав з Ізраїлю листа, а на конверті була марка з зображенням його роботи, нам таке й не снилося. Пам'ятаю, в журналі «Перець» тоді була карикатура – лиця з зіркою Давида йшла попід руку з вовком із тризубом. У таборах усі жартували, що то Хейфец і Стус. У нас усіх тоді був спільний ворог, праймні на тому етапі. І авторів цієї книжки я абсолютно не назвав би «чужинцями». В'язні інших народів, з котрими мені довелося сидіти, миліші мені за багатьох українців. Не випадково, стінгазета одного з таборів звалася «Дружба народів»... Дуже добре, що спогади зібрані й «Смолооскип» видав книжку. Як казав той-таки Хейфец, історія, на жаль, не завжди те, що було, а те, що записано. Так ось тепер правда записана.

Наступним виступив політичний діяч Олесь Шевченко, якому також довелося випити гірку чашу долі радянського політв'язня.

– Старше покоління пам'ятає, що в Москві був Університет дружби народів імені Патріса Лумумби (власне, він під трохи зміненою назвою працює й тепер – О. К.). Так от, університетом дружби народів ми називали й брежневські табори. Але я маю зазначити, що міжнаціональні відносини там усе-таки не завжди були безхмарними. Якось один політв'язень-росіянин почав говорити, що Україна – частина Великої Росії. Я до нього сіпнувся, але

мене стримали, заспокоїли, й тоді я сказав: «У крові кожного росіянина тече бацिला шовінізму». І лише пізніше зрозумів, що такий не кожного. Наприклад, поет і лікар Віктор Некіпелов. З ним, Миколою Руденком і Генріхом Алтуняном у нас було дуже дружнє вузьке коло. А ось Олександр Огородніков мав специфічне ставлення до України, хоча зі мною про це й не говорив. Але сьогодні в соцмережі Facebook мені у зв'язку з подіями в

Україні приходить багато слів підтримки від колишніх політв'язнів-росіян, а від Саші Огороднікова нічого нема...

А завершила презентацію Орина Сокульська, дружина поета-політв'язня Івана Сокульського, сестра Ярослава Лєсіва.

– Я захоплена добрими, світлими спогадами, які написали іноземці про наших політв'язнів. І на цьому тлі особливо дивує, коли виходять недобрі спогади українців, причому тих, які не сиділи. Але дають із надривом оцінки всьому правозахисному рухові. Хочу сказати, пріоритети тодішніх дисидентів цілковито збігалися з тим, чого ми й сьогодні прагнемо.

Пані Орина також «перекинула місток» до ще одного смолоскипівського видання – книжки віршів, листування, публіцистики, спогадів і документів Ярослава Лєсіва «Сніг без ґрат», яку вона уклала.

– Рада, що «Сніг без ґрат» нарешті вдалося видати, і так гарно видали! Збирати матеріали для неї мені було дуже непросто, особливо це стосується спогадів. Знаєте, всі ми думаємо, що все попереду, що рано писати мемуари, ще встигнемо. Але життя часом складається інакше, і багато хто не залишає по собі нічого. Тому я хочу звернутися до всіх тут присутніх і до всіх читачів: будь ласка, пишіть уже сьогодні свої спогади!

Важко не погодитися з Ориною Сокульською. Її слова – дуже доречний підсумок презентації «Іноземців про українських політв'язнів». □

Фото Любові Багацької

ПРИМУС ДО НАЦІЄТВОРЕННЯ

Петро ОЛЕЩУК

Так трапилося, що саме на 23-му році свого існування Україна переживає найтяжчу кризу, що вже позначилася втратою de facto контролю над частиною території, загрозою іноземного вторгнення, підірваною сепаратистською діяльністю, людськими жертвами, падінням державних інститутів та жорсткою соціально-економічною кризою. У деякі моменти здається, що Україна вже майже зникла як історичне явище, хоча подальші події приносять розуміння, що побоювання були дещо передчасними. Психологічні «гойдалки» з одного боку виснажили українське суспільство, але з другого боку – загартували, викристалізували у багатьох готовність до випробувань заради спільної української мети.

Очевидно, більшість сучасних проблем були закладені не сьогодні і не вчора. Вони стали логічним наслідком соціально-політичного, економічного та культурного розвитку України протягом ХХ століття, похмурі підсумки якого ми досі відчуваємо на собі.

Проголошення незалежності України 1991 року не стало датою відліку народження сучасної української нації. Цей процес розтягнувся у часі на десятиліття, періодично прискорюючись у періоди політичних криз кінця 90-х років, 2004 та 2013–2014 років. Адаже за радянських часів було зроблено все, аби українська нація саме як нація, а не як мовно-культурна спільнота не стала реальністю. Деякі з цих процесів були описані ще у 60-ті роки І. Дзюбою та іншими дисидентами, деякі постали як елемент дійсності вже у 1970–80 рр. Загалом, перетворенню української спільноти на націю перешкоджала низка закладених за радянських часів факторів: 1) політика русифікації та зміни етнічної карти України; 2) розпалювання ненависті та неприязні між різними регіонами країни, що ґрунтувалися на пропаганді та нав'язуванні негативних регіональних стереотипів; 3) придушення соціально-економічної ініціативи, самостійності громадян.

Та й об'єктивно, перетворення української спільноти громадян на націю не було кому очолити. Нечисленні колишні

радянські дисиденти ніколи не відігравали вагомої політичної ролі, а незалежну Україну будували ті ж самі люди, що й Україну радянську. Фактично, Україна стала наступницею УРСР у всьому: від військових традицій і правової бази – до правлячої еліти та історичних символів. Звісно, все це було розбавлено етнічним колоритом, демократичними західними запозиченнями та «диким капіталізмом», але сутнісних змін (таких, як у країнах Східної Європи) не сталося. «Заморожений» стан напів-УРСР періодично струшувався спробами радикальних перетворень, але донедавна усе завершувалося нічим.

Найвагоміший удар по радянському минулому завдали в Україні не політики та громадські діячі, серед яких більшість самі походили з цього минулого, а сам історичний розвиток, що зумовлює «зміну поколінь». За останні роки в Україні виростили нові громадяни, що не уявляють собі іншої держави. Для них Україна є вже не «географічним поняттям», а невід'ємним елементом життя. Це й зумовлює нинішні тектонічні зрушення у політико-географічному ландшафті.

Спроба російської агресії та окупації України – це остання спроба використати «воїнів сепаратизму» радянського «розливу»: численних етнічних росіян, переселених в Україну в останні десятиліття існування СРСР, військових пенсі-

онерів, маргіналізованих елементів суспільства і багатьох інших, готових на все заради «Великої Росії». Затримайся ще на рік-два, і, може, вже ніхто не залишиться, тому Москва йде ва-банк.

Тривалий час влада РФ займала стосовно України позицію «поблажливої не-навісти». Влада у Кремлі розглядала Україну виключно як «історичну помилку», що має бути виправлена протягом незначного періоду часу. Мовляв, ще кілька років – і Україна розпадеться, зникне з карти, і тоді місцеві громадяни самі закликають «визволителів». Власне, всі російські «аналітики» були з цим згодні. Проте йшли роки, в Україні проходила зміна поколінь, час спливав, але Україна не розпадалася. Більше того, події 2004 року показали, що Україна починає все відвертіше усвідомлювати себе нацією. Всім у Кремлі стало ясно, що перший день завершення українського націєтворення стане першим днем кінця російського імперського проекту. Тому «поблажлива ненависть» перетворилася на ненависть відкриту та дієву, у створення підірваних та диверсійних груп, що мали очікувати на час «Ч», аби приступити до демонтажу України. 2014 року цей день настав, і в Криму розпочалися відповідні процеси, проте, очевидно, на Сході та Півдні України їхній масштаб не викликав у господарів Кремля повного захоплення.

Офіційні російські ідеологи постійно повторювали, що південно-східні області – корінна «російська земля», яку можна у будь-який момент повернути, проте, незважаючи ні на що, лише в окремих регіонах процеси справді набули бодай якогось масштабу, та й то, переважно, за активного сприяння орієнтованих на Росію місцевих олігархів.

Тому від ідеї розчленування України поступово відмовляються на користь концепту «федералізації», покликаної заморозити, тобто хоча б призупинити процеси націєтворення в Україні шляхом зведення штучних бар'єрів усередині держави. Як це відбулося на Донбасі, де

десятиліттями українська влада йшла шляхом «домовлять» з місцевими кланами. Але час грає не на Росію, відбираючи щоденно в неї громадян, які мріють про «радянський рай» із дешевою ковбасою. Нові громадяни України можуть бути російськомовними, але вони об'єктивно інші. За пріоритетами життя, за цілями, за орієнтирами, за проєвропейською орієнтацією та звичкою чекати допомоги лише від себе.

Російський напад та тиск лише пришвидшують націєтворчі процеси, оскільки: 1) показали Україні головного ворога; 2) російська пропаганда та нагнітання ненависті розірвали глибинні родинні та дружні зв'язки між обома країнами; 3) економічний тиск Росії руйнує економічні зв'язки, які цементували простір пост-СРСР; 4) групи російських диверсантів та терористів на Сході показують усім справжнє обличчя «Руського міра».

Фактично, мимоволі Москва здійснює операцію «примусу до націєтворення». Нас примушують стати нацією форсованими темпами, не залишаючи інших шляхів. Примушують під зовнішньою загрозою пройти той шлях, який ми не могли пройти за роки «миру».

Росія вже успішно поховала спадок УРСР, зруйнувавши її як територіально, так і ідейно. Приміром, радянський міф «Великої Вітчизняної війни» дискредитовано «загарбниками із георгіївськими стрічками». Економіка УРСР підірвана санкціями, а тому має бути замінена іншою.

Завершення націєтворення в Україні є неминучим. Проблема полягає лише у конкретних термінах. Звісно, є альтернатива: окупація України, репресії та масові знищення українців. Проте навряд чи нинішня РФ спроможна піти таким шляхом. Тим більше, що й цей варіант не є стовідсотково ефективним. Приклад балтійських країн, захоплених СРСР у 1940 р., є показовим.

Так у боротьбі, у передвоєнному стані, загрозах економічного колапсу та соціального конфлікту народжується новітня українська нація. □

ГОДИНА З АВТОРОМ: історія однієї зірки

Настасія ЄВДОКИМОВА

Навесні у мистецькому просторі книгарні «Смолокип» з'явився новий формат авторських зустрічей. Година з автором або чотири рази по п'ятнадцять хвилин – це час, протягом якого автор у добровільно-примусовому порядку грає щонайрізноманітніші ролі. Протягом шістдесяти хвилин відбувається процес сходження зірки, її розташування на небосхилі та поступова відмова від зіркової хвороби. Так уже засіяли Ваню Крюгера, Мирослава Лаюк, Катерина Бабкіна та Анатолій Дністровий.

Найбільша проблема для літературних менеджерів та кураторів – це те, що типові (чи то класичні) читання аудиторія не сприймає. Сьогоднішньому відвідувачу літературних перформансів та зустрічей із авторами неодмінно потрібно проробити ряд процедур: дістати дивайс і зачекінитися (повідомити громадськості про місце свого перебування), потім зробити фото (повідомити суспільство про те, що ж коїться навколо), зрештою вирізати «щось» із контексту події та написати про це інтернет-текст на більшу чи меншу кількість знаків (відзвітувати перед френдами), тобто на усвідомлену присутність на заході часу не залишається. Наприклад, й так замкнена на собі та почасти незрозуміла поезія (а ми пам'ятаємо, що 90% по-

етів не вміють читати власних текстів) має мінімальні шанси подолати хоча б один бар'єр свідомості. Тобто ідея такого проекту, котрий пропонує аудиторії та авторам якийсь інакший підхід, виникла через необхідність гратися із форматами, часом текстами, котрі потрапляють нам до рук, також це певний спосіб вирішення проблеми комунікації, адже тут, у книгарні «Смолокип», почують кожного і почує кожен.

Так, у новому форматі заходів обов'язковими є чотири блоки, або ж чотири чверті, інакше кажучи чотири форми читацько-авторського діалогу. Що можна встигнути за п'ятнадцять хвилин? З одного боку – цього мало, тим більше, що про подолання кожного проміжку повідомляє будильник. З другого

боку – це трішки довше, ніж час, доки горить сірник... У першій частині автор говорить: він розповідає щось таке, що його бентежить, про що йому давно хотілося поговорити із собою, інформацію, котру аудиторія неодмінно має отримати тут-і-зараз. Один з ідеологів цього формату – Ростислав Семків, називає першу частину індикатором того, що письменник не лише здатний формулювати синтаксично зв'язні конструкції та речення на письмі, але й в усній формі. Досі Катерина Баб-

Катерина Бабкіна

кіна зізнавалася у любові до Парижа, Ваню Крюгера розкривав «партійні» секрети, Мирослав Лаюк прийшов із підготованим на семінар у Києво-Мо-

гилянську академію завданням, тому не-без-шпаргалки розповідав про різноманітні фобії (у тому числі й про боязнь віршів!), Анатолія Дністрового ж непокої-

Анатолій Дністровий

ла проблема часу: «Сучасний митець біжить за поточним моментом, він біжить за актуальностями, котрі з'їдають одна одну, і відбувається такий собі канібалізм актуальностей».

Другий блок години із літературною зіркою – питальний. Оскільки автор не має можливості відповідати «так» чи «ні» – йому доводиться викручуватися. Однак після того як письменник виговорювався 15 хвилин, він ловить хвилю й розуміє, що ось він – його зірковий час – тому потрібно користуватися максимально. Саме завдяки такій хвилі відвертості ми уже

дізналися секрети виховання від Дністрового, успіху від Бабкіної, життя у Ворзелі від Лаюка та різницю між соціальним і мистецьким «Я» Ваню Крюгера. Хоча «улюблених» питань про те, що ви пишете і чим надихаєтесь читачі переважно не ставлять, у літераторів усе одно виникає внутрішня необхідність поговорити про... літературу (її форми, її змісти, розуміння теорії та індивідуальні методи практичного застосування).

Ще одна чверть – час публіки. Читачі мають свободу й ладні заражати нею автора. Будь-яку книжку, придбану протягом вечора у книгарні «Смолокип», у третьому п'ятнадцятихвилинному блоці автор мусить почитати бодай трішки. Адаже головний заклик цього формату: змусь автора читати! Так, Ваню Крюгера відкривав «Кагарлик» Олега Шинкаренка, Мирослав Лаюк закликав «не рушити кіл» Оксани Забужко, а Толік Дністровий, читаючи, відразу «редагував» мемуари Віктора Ющенка.

Усі розмови та читання – це ще й вступ до «неформальної» частини, коли протягом чверті години автор заварює своїм читачам чай, розмішує у їхніх чашках цукор, годує усіх печивом та дякує за те, що вони прийшли. «Зірка» спускається до людей та займається цілком земними і не мистецькими ділами. □

Нові премії від «СМОЛОСКИПА»

Любов БАГАЦЬКА

Одна з літературних подій року, яку найбільше очікують молоді українські автори, яким ще не стукнуло 28 років, відбулася. Видавництво «Смолоскип» оголосило результати 21-го літературного конкурсу і вручило премії.

Цього року видавництво нагороджувало новоспечених літературних зірок у столичній книгарні «Є». Вступне слово про конкурс, тяглість традиції та його попередніх лауреатів, які нині вже стали досить відомими широкому загалу авторами, сказав директор видавництва «Смолоскип» і разом з тим голова журі конкурсу Ростислав Семків. Він зауважив, що вже 21 рік «Смолоскип» відкриває нові таланти. Літературна премія відкрила таких яскравих письменників, без яких годі уявити сьогоденню українську літературу: Тарас Прохасько, Сергій Жадан, Галина Крук, Роман Скиба, Олена Степаненко, Софія Андрухович, Дмитро Лазуткін, Ірина Шувалова, Юлія Стахівська, Павло Коробчук, Олег Коцарев та інші. До речі, останній у тандемі з Ваном Крюгером якраз і роздавав нагороди цього вечора. Подивитися на вручення та переможців охочих набилася під зв'язку. Авжеж, усіх найбільше цікавило, кого високоповажне журі у складі Ростислава Семківа, Наталки Білоцерківець та Олега Коцарева прирівняло за талановитістю до молодого Сергія Жадана, який був першим смолоскипівським лауреатом, Олени Степаненко, Ірини

Шувалової, Мирослава Лаюка і нагородило першою премією. Однак усім спраглим до нового і смаченького доведеться посидіти на дієті – першій премії цього року не було присуджено в жодній номінації.

Відсутність лауреатів першої премії директор видавництва «Смолоскип» пояснив так: «Щороку тексти, які подають на конкурс, стають дедалі кращими, тому загалом відзначених авторів і премій цього року багато. Вони не такі високі, як хотілося б, однак журі досить прискіпливо ставиться до якості творів. Варто зауважити, що нині рукописи, які здобули третю премію, значно вищої якості, ніж на початку 1990-х років. Читати рукописи було цікаво». Як багато хто наголошував, «Смолоскип» – це вже своєрідний знак якості, тож нічого дивуватися такій прискіпливості суддів. Бо коли вони вже призначають першу премію, то ім'я справді гримить і лунає, стаючи темою для дискусій та обговорень у літературних колах. З другого боку, це дає надію цьогоорічним лауреатам, адже, не маючи першої премії, вони можуть випробувати свою долю, удачу та милість суддів ще раз.

Олег Коцарев поділився своїми враженнями про рукописи,

подані цього року на конкурс. Він зауважив: якщо в попередні роки переважна більшість авторів була із Західної України, то цього року значно активізувався і переважає Центр. «Щодо самих текстів – цього року багато надійшло сюжетної прози, розважальної, часом навіть занадто, – розповів він про свої враження. – Щодо поезії, то переважала або якась непересічна, ні на кого не подібна образність, або добра техніка, відчуття ритму і форми». Олег Коцарев не зізнався, однак Ростислав Семків не дав приховати від загалу дуже цікавий факт: цього року на конкурс вперше подали рукопис, присвячений Олегові Коцареву. Це епічна поема про королеву ельфів. Твір визнали досить цікавим, але опублікувати його, на жаль, відмовилися з огляду на те, що контекст був би зрозумілим дуже вузькому колу знайомих поета. Однак Ростислав Семків пообіцяв якимось чином познайомити з автором непересічного рукопису вже найближчим часом. Та повернемося до тих, кому премії таки дали.

Так само не було присуджено другої премії в номінації «Проза». Натомість у поезії другу премію здобули аж двоє авторів, імена яких багатьом уже знайомі – Лесик Панасюк та Євгенія Люба. Вони отримали грамоти як свідчення перемоги від Коцарева та символічні в цей день нарциси від Вану Крюгера. Ну і звичайно ж прочитали по кілька поезій із майбутніх збірок, які, за традицією, видав-

ництво «Смолоскип» видасть і пустить у легке плавання літературною річкою. Аби погамувати вашу цікавість, одразу назвемо й лауреатів третьої премії. Її здобули Генік Беляков, Оксана Гаджій, Андрій Шийчук, Мідна (Ольга Єрмак), Ірина Загладько, Олексій Шендрік у номінації «Поезія» та Христина Денис, Марина Єщенко, Богдан Ославський, Галина Рис у номінації «Проза». Ті, хто зміг прийти на вручення нагород, порадували присутніх читанням власної поезії. Твори цих авторів будуть публікуватися в альманахах та антологіях видавництва. Окрім того, директор видавництва наголосив, що деякі автори отримають цікаві пропозиції від «Смолоскипа».

Четверту заохочувальну премію в номінації «Поезія» дістали: Сергій Шкабара, Людмила Дядченко, Анастасія Котляр, Юлія Кропив'янська, Арсеній Тарасов, Ольга Мацо, Андрій Тужиков, Іван Драган. І в прозовій номінації: Ольга Купріян, Олександр Процюк, Аліса Гаврильченко та Яна Онишкевич. Журі літературного конкурсу не відзначило преміями, але вважає перспективними твори таких авторів: Юліана Яроцька,

Квіти для переможців

Кирило Поліщук, Валерія Піщанська, Світлана Дідух-Романенко, Христина Котерлін, Томаш Деяк, Анастасія Затворницька, Вікторія Ткаченко, Таня Запорожець, Ірина Герасимук, Тетяна Майборода, Дарина Гладун, Олександр Литвиненко, Наталя Дьомова, Вікторія Шиманюк.

Окрім усіх почесностей, переможцям подарували книжки видавництва «Смолоскип», коли по закінченні офіційної частини нагороджені та гості перебралися до будинку видавництва на неофіційну частину вечора. □

ЛАУРЕАТИ ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ ВИДАВНИЦТВА «СМОЛОСКИП» – 2014

Заохочувальна премія

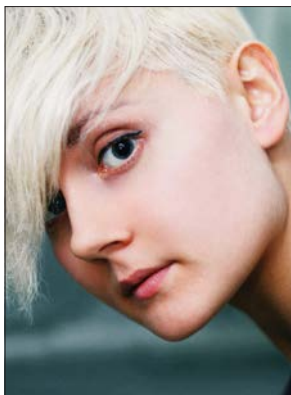
Номінація «Поезія»

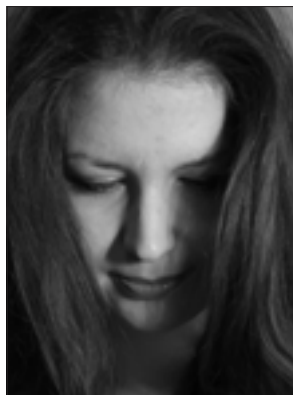
Сергій Шкабара

Людмила Дядченко

Анастасія Котляр

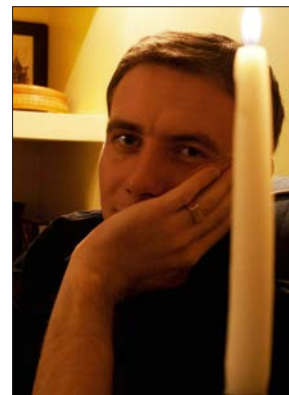
Юлія Кропив'янська

Заохочувальна премія

Номінація «Проза»

Ольга Купріян

Олександр Процюк

Арсеній Тарасов

Ольга Мацо

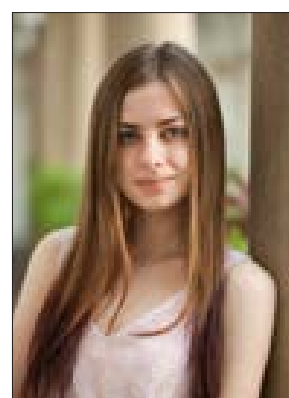
Андрій Тужиков

Іван Драган

Аліса Гаврильченко

Яна Онишкевич

ЛАУРЕАТИ ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ ВИДАВНИЦТВА «СМОЛОСКИП» – 2014

II премія

Номінація «Поезія»

Євгенія Люба (Полтава)
за збірку «Змієлов»

Лесик Панасюк
(Житомир) за збірку
«Справжнє яблуко»

Христина Денис
(Івано-Франківська
область)

Марина Єщенко
(Полтавська область –
Київ)

Богдан Ославський
(Івано-Франківська –
Київська область)

Галина Рис
(Львів – Познань)

III премія

Номінація «Поезія»

Оксана Гаджі
(Житомир)

Геник Беляков
(Київ)

Андрій Шийчук
(Івано-Франківськ –
Познань)

МІДНА (Ольга Єрмак)
(Кривий Ріг – Київ)

Ірина Загладько
(Луцьк – Львів)

Олексій Шендрик
(Львів – Київ)

Журі літературного конкурсу не відзначило преміями, але вважає перспективними твори таких авторів: Юліана Яроцька, Кирило Поліщук, Валерія Піщанська, Світлана Дідух-Романенко, Христина Котерлін, Томаш Деяк, Анастасія Затворницька, Вікторія Ткаченко, Таня Запорожець, Ірина Герасимук, Тетяна Майборода, Дарина Гладун, Олександр Литвиненко, Наталя Дьомова, Вікторія Шиманюк.

МІСТО І ЛІТЕРАТУРА – ПРИЄМНЕ І КОРИСНЕ

Настасія ЄВДОКИМОВА

Література міста, література в місті, місто в літературному процесі – предмет для багатогодинних розмов, а долучитися до таких, бодай частково, дав можливість культурний центр «Майстер Клас», адже спеціально для Артфоруму Літературний Салон спільно з видавництвом «Смолоскип» презентував серію літературних зустрічей «Література над містом».

Під час першого заходу, 6 травня, тема читань та обговорень була «Розстріляне Відродження: спроба мегаполісу». Отже, початок ХХ століття, міф про Україну як сільську квітучу країну почав розквітати, однак міста зростали й виникнення такого явища, як місто викликало інтерес у спраглих читачів. Секрети міських історій покоління «Розстріляного Відродження» звучали з уст поетів-двотисячників: Юлії Стахівської, Богдана-Олега Горобчука, Олега Коцарева. У свою чергу кураторка проекту, Катерина Кот, скеровувала мисленеві потоки аудиторії, показуючи фільми про Париж та Київ 1920-х років.

«Постапокаліптична візія Богдана-Горія Антонича, – розповідав Б.-О. Горобчук, – більш близька не до футуризму, а до експресіонізму». По еволюції Антонича як поета можна багато сказати про світову літературу загалом, адже це людина, для якої сільська романтика переходить у гіпертрофований урбанізм. У свою чергу Євген Плужник – послідовний урбаніст: для нього місто – це хутір, що розширився, однак автор щораз почуває себе у ньому незатишно, тому він

Катря Кот і Олег Коцарев
розпочинають вечір, присвячений
Розстріляному Відродженню

постійно тікає із міста. О. Коцарев розповів університетську історію про викладача, котрий вважав, що твори Плужника (як у Плужника, зокрема), близькі до японської поезії, нагадують такий собі хайку, що розрісся. Ю. Стахівська читала тексти з архівів, що увійдуть в антологію українського авангарду, котра має скоро вийти у видавництві «Смолоскип», тому, володіючи інформацією, відкривала нові імена, зацікавлюючи аудиторію.

Так, цілком авангардними були Гео Коляда та Василь Хмелюк, хоча не менш цікавою була й ексцентрична Раїса Троянker. Адаже для жінки початку ХХ століття місто – простір емансипації, однак тут-таки проростає серйозна гендерна проблема: усі критики сприймали Р. Троянker виключно через призму статевої приналежності – що мало би стати джерелом для окремих студій. О. Коцарев показав фото харківського будиночка, де жила поетка: поруч із ним ріс бузок, а не садок вишневий. Інакшим був гість великого Харкова В. Свідзінський: для нього місто – непевна територія, як у його вірші: «ані друг, ні ворог».

Під час наступного заходу «Шістдесяті обабіч Залізної завіси», що відбувся 13-го травня, були розкриті таємниці не менш яскравого покоління. Розмови велися на даху центру «Майстер Клас», тому час від часу в унісон із голосами поетів-двотисячників лунали й звуки дзвонів Києво-Печерської Лаври.

Так, у Нью-Йорку 1958-го року у кафе «Павич», можливо, за піцою, а можливо, за вином утворилася Нью-Йоркська група. Це не Спілка письменників, куди необхідно було вступати й прокручувати документи через бюрократичну машину, це була формація відмінного типу – клуб однодумців-українців, котрі спілкувалися і видавалися. Вони прагнули бути більш універсальними, адже прийшли у місто як щось нове, будуючи із ним складні стосунки. Не менш складним виявилось і міжпоколіннєве взаєморозуміння: «Ми свого часу, – почав О. Коцарев, – думали: чи варто заперечувати Ліну Костенко?» – «Ні, її варто стверджувати», – викрикнув із зали Ваню Крюгер. Адаже на певному етапі молоді авто-

ри намагалися заперечувати шістдесятників і навпаки стверджувати Нью-Йоркську групу. Чи то ствердженням, чи то запереченням протягом вечора займалися: Світлана Богдан, Богдан-Олег Горобчук, Карина Тумаєва, Олег Коцарев, Дмитро Лазуткін.

Багато слів, образів, звуків зливались у одну ріку, доки літератори та аудиторія мандрували між містами, країнами, континентами. Разом із секс-символом шістдесятників, М. Вінграновським, здійснили подорож зі степового Первомайська, де народився поет, до Києва, де він познайомився зі своїм кіношним наставником Олександром Довженком, далі Москва – місто, завдяки якому став зіркою радянського кіно. А разом із В. Симоненком зачарували ночі української столиці. О. Коцарев зізнався, що для своїх літературних екскурсів намагався обрати жінку, із якою йому вдалося поспілкуватися. Такою стала Віра Вовк із сонячного Рію. А Б.-О. Горобчук розповідав про екстравагантних Юрія Тарнавського та Патрицію Килину. Сучасний же поет Дмитро Лазуткін повернув усіх присутніх на землю Тараса припущенням, що він наступник Ліни Костенко, адже колись, коли він ще навчався на металурга, але уже був молодим поетом, Ліна Василівна Костенко зауважила: «Не знаю, як ви там по металу, але по слову...».

Місто у літературі є й література в місті також. Уже 20-го травня у рамках Літературного Салону сучасні поети говоритимуть про свої дні та ночі, про свої трамваї, як це робили у 20-х, про свої мандри, як це робили у 60-х, про свої стосунки із городом, чия залізна рука чи то стискає, чи відпускає, під час заходу «Сучасна поезія міста».

учасник процесу

Сашко УШКАЛОВ – про кефірників, символів «Смолоскипа» і те, що робити, коли чогось бракує

Сашко Ушкалов – зовсім не чужа «Смолоскипу» людина. За його словами, вперше на Семінарі творчої молоді він потрапив десь у 2003 році. Молодий письменник, побувавши на СТМ в ролі учасника, перейшов у роль організатора. Про те, що запам'яталося Сашкові, читайте нижче.

Сашку, звідки твоє покоління «семінаристів» дізнавалося про Семінар творчої молоді і як на СТМ потрапив ти?

Я дізнався від хлопців, які вже мали справу зі «Смолоскипом». Ростик Мельників (доцент кафедри української та світової літератури ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – Авт.) тоді по кафедрах, по факультетах розповсюджував програму Семінару, розповідав про круглі столи, написання тез і можливість потрапити туди, а ще розповідав, як там класно. Я на Семінар творчої молоді їздив роки три-чотири як учасник, а потім допоміг у Харкові zorganizувати фестиваль «Молоде вино», керівництво «Смолоскипа» побачило мій

організаторський хист. Так я потрапив до оргкомітету. Повноцінно вже почали працювати з Русланом Голубицьким.

Хочеться сказати, що були такі люди, які фактично ставали символами «Смолоскипа» – Юрій і Марина Нога. Коли на Семінар потрапляла нова молодь, то на місці були ті, хто про СТМ міг розповісти абсолютно все. Це були люди, які могли зайти до тебе в кімнату, принести тобі пива чи чаю, сісти і просто поговорити. Завдяки ним про Семінар найбільше дізнавалися.

У перші твої поїздки на Семінар як багато круглих столів проводилося?

Раніше круглих столів було значно менше, ніж зараз. Зазвичай по одному на день, максимум – два зранку і після обіду.

Яких зіркових гостей пощастило зустріти під час Семінарів?

Пам'ятаю тих, кого ми вже самостійно привозили. Найзірковіший із тих, кого ми привозили, мабуть, Іванчук. Ще були Карпа, Іздрик... Я займався саме мистецькою частиною, тому політологів не пам'ятаю.

Які моменти запам'яталися найбільше?

Я пам'ятаю здебільшого ситуації, які доводилося розрешувати, іноді серед ночі. І людей пам'ятаю. Відсотків 40 – це люди,

які беруть участь у трьох-чотирьох Семінарах поспіль, решта приїжджає вперше. По-моєму, оновлення учасників яке було, таке і лишилося.

Чого тобі бракувало на Семінарі? Що хотілося змінити?

Усе, чого бракувало, коли був учасником, ми з Голубицьким додали, коли стали оргкомітетом. По мистецькій частині: коли я був перші рази на Семінарах, було значно менше презентацій та віп-гостей, було менше читань – точніше, вони не були такі організовані. Сиділи по кімнатах: в одній молоді, які читали одне одному, в іншій старші, в третій ще якісь, у четвертій збиралися кефірники...

Хто такі кефірники?

Був такий феномен на Семінарах творчої молоді. Є такий письменник Захарченко, який став ідейним натхненником цього явища і оголосив бій пиятиці. Кефірники збиралися в окремі

кімнати, читали поезію і пили кефір.

Що тобі дав Семінар творчої молоді?

Для мене особисто, коли я почав їздити туди як молодий письменник, це дало купу зв'язків. Коли я приїхав на СТМ перший-другий рази, то привозив із собою самвидавчу газету з Харкова, яку ми робили за власні кошти. Приїхавши, я познайомився з Юрком Завадським і дізнався, що у нього в Тернополі така сама самвидавча газета віршів. Ми почали обмінюватися авторами: наша газета просувала тернопільських авторів і ми слали туди наших, робили спільні випуски.

Загалом дуже гарна марка бути стипендіатом «Смолоскипа», брати участь у літературному конкурсі. Це позитивна річ, і коли про неї дізнаються, це дає позитивний результат. □

Спілкувалася
Любов Багацька

Історична пам'ять та історичне безпам'ятство

Ольга ПОГИНАЙКО

17 квітня у «Смолоскипі» відбулася публічна розмова дисидента Леоніда Плюща та письменниці Оксани Забужко, організована Центром літературної освіти. Востаннє до цього Леонід Плющ відвідував «Смолоскип» ще у 2007, коли у нашій книгарні відбувалася презентація його книги спогадів «У карнавалі історії». Нині ж численна аудиторія, що зібралася у найбільшій залі будинку «Смолоскипа», мала змогу почути його роздуми про ситуацію, що склалася в Україні та світі упродовж останніх кількох місяців, а також розповідь про його власний досвід опору радянській системі.

Модерувала зустріч Оксана Забужко. Розпочинаючи розмову, вона розповіла, як виникла ідея проведення подібних вечорів. Сталося це під час подій на Майдані. До пані Оксани звернулася активістка з проханням підписати петицію на захист незаконно схоплених студентів Театрального університету.

Під час зустрічі дівчина розповіла, що нещодавно читала дисидентські спогади і тепер практично щодня впізнає повторення описаного в них. «Діти дорогі, вибачте, що ми вам нічого не розказали», – резюмувала свою думку письменниця. Бо на початку 90-х здавалося, що це вже ніколи не повернеться. А тим часом досвід попереднього покоління виявився затребуваним, адже поруч сформувався нова радянська імперія – за висловом пані Оксани «імперія спецслужб», – в якій якраз «тяглість історичного досвіду» – зберігається. Саме забута історія 70-х рр. уможливила розрив ФСБШної імперії – летальної форми імперії радянської.

У доволі розлогому вступі модераторка окреслила напрямки розмови: інформаційна війна проти України, «путінізація» ЗМІ, історичне безпам'ятство, колаборація західних інтелектуалів зі сталінським режимом, нарешті власна історія Леоніда Плюща як «історія індивідуальної Революції гідності», коли одна люди-

на може обстоювати своє право не зігнутись і може перемогти.

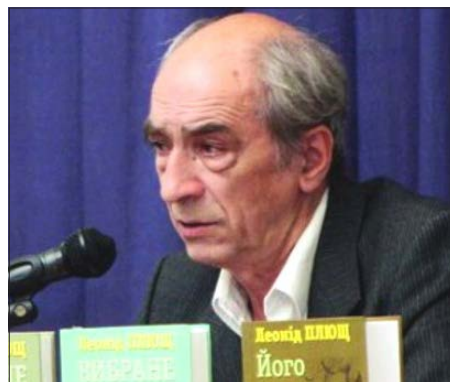
На думку Оксани Забужко, інформаційна війна проти України проводилася не місяць і не рік, і, відповідно, розпочалася не в березні цього року чи в листопаді минулого, а десь із початку 2000-х. Саме тоді на екранах з'явилися серіали й передачі із «зеленими чоловічками», і з того часу відбувається «масове опромінення» свідомості, що вони – нам дружні, свої. Це дуже послідовна інформаційна війна. На жаль, ми нині не можемо використовувати ту саму зброю, оскільки, найперше, не маємо відповідного апарату.

«Путінізація ЗМІ» (термін належить італійському філософу Паоло Фльоресу д'Аркаїсу) охопила не тільки пострадянські країни. Так, Умберто Еко у своїй книжці «Повертаючи годинник назад» (Turning Back the Clock) порівнює політику Путіна з політикою Берлусконі, а тема «розколотої України» на Заході, зокрема у Німеччині, каже Оксана Стефанівна, – це ціла індустрія.

Втім, на думку Леоніда Плюща, у радянських дисидентів була доволі дієва зброя – правда. І саме її нині слід і далі дотримуватися.

Підтримуючи тему історичної пам'яті, пан Плющ у свою чергу розповів, що свого часу його покоління ще мало щастя зустрітись з такими «недобитками двад-

цятих» як Надія Суровцева, що справило на нього неабиякий вплив. А окреслений Оксаною Забужко феномен забуття він назвав «історичним безпам'ятством», наводячи як ілюстрацію історію Олеся Бердника.

Леонід Плющ

Дальша розмова точилася навколо постаті російського президента Володимира Путіна. На думку пана Леоніда, останній нині просто знущується над усім світом. Проте саму його сутність дуже добре віддзеркалює блазень Жиріновський, оскільки і сам Путін у якійсь мірі – блазень, пародія на Сталіна і Гітлера.

Дещо розповів Леонід Плющ і з власної історії. Зокрема про побут у радянській психлікарні: постійне відчуття, що потрапив у атмосферу абсурду, знуцання і навіть збочення «лікарів»-психіатрів. «Витягнули» його завдяки заходам Всесвітнього конгресу математиків і французьких політиків та інтелектуалів. «Я був марксистом, – каже він, – вірив у товариша Леніна, а мене карали

за антирадянщину». Але і врятувало його те, що він був марксистом, бо французам «хотілося рятувати саме марксистів». Петицію про його звільнення не підписала тільки фашистська партія, та й то лише тому, що її підписали комуністи. Після примусового видворення до Франції, де він живе й досі, Леонід Плющ спілкувався з багатьма відомими французькими інтелектуалами. «Розкажіть, як вам Фуко за пивом бігав», – просила Оксана Стефанівна, утім гість тактовно змовчав. Але не змовчав про те, що хоч «Брежневу нічим було торгувати і він торгував страхом» (нічого не нагадує?), та фактично весь Захід не хотів, щоб Радянський Союз розвалювався.

Насамкінець розмови слухачі із залу попросили пана Леоніда спрогнозувати, як буде розвиватися ситуація в Україні. На це він відповів, що, на жаль, спрогнозувати ситуацію неможливо. Свого часу він дуже радів, бо Україна вперше ставала самостійною в мирний час. Виявилося ж, що гнилизна всередині. Проте кожен, хто дивиться на дві революції, які відбулися за останніх 10 років, розуміє,

Такі події традиційно збирають чималу аудиторію

що відбувається якесь чудо. На Майдані ж ми побачили, що громада вища за духовним рівнем, ніж політичні керівники держави. □

Лесик Панасюк

Уже вкотре серед переможців поетичної номінації конкурсу «Смолоскип» – представники житомирського літературного середовища. 2014 року це – Лесик Панасюк. Він народився 1991 року, займається, крім поезії, дизайном і журналістикою. Має відзнаки не лише «Смолоскипа», а й, наприклад, конкурсу «Молода республіка поетів», де й видали першу його збірку «Камінь дощу». Вірші Панасюка – надзвичайно уважні, сповнені загадкових метафор і промовистих деталей, ліричні й медитативні. Але цей внутрішній спокій – тривожний і хиткий.

В ТАКИЙ ЧАС

У мене сіпається щока
наче зараз має вкусити оса
і в тебе усе валиться з рук

Тоді згадую як діти лякали дерева
щоб ті губили пташок
які спочатку падали вниз
а потім підстрибували наче м'ячки
але не торкнувшись перед тим землі

Здається щось має статись
перегоріти лампочка
вдарити блискавка
вибухнути тарілка у тебе в руці

В такий час треба просто брати тебе за руку
і виходити з дому
куди завгодно
просто виходити і не озиратись

ЩО МЕНІ

А що мені
хапатися за твої легені
що пливуть вітровою річкою
чи не скидати твоє волосся
зі свого одягу

Я намагаюсь ввіймати твій погляд
наче застібнути сорочку у повітрі
але не розумію куди ти дивишся
і чи взагалі дивишся
якими нитками пришиті гудзики твоїх
зіниць

Що мені лишається
поки ти ще не поїхала
продовжувати робити дурниці
як дитина ні на кого не зважаючи і зі
сміхом
чи вигадувати що тобі має наснитись
щоби не прокидалась від сліз

Якби твою білу сукню
обмалювати звірятами
ти б випустила їх у найкращому лісі
довго з ними прощаючись

Якби ти заснула у найкращому лісі
то прокинувшись виявила б
що подол твоєї сукні тепер обріс квітами

Якби ввіймати твій погляд
і розгледіти зелені зірочки

Я не застібнув сорочки у повітрі
іду тепер з вокзалу розхристаний
наче мені найтепліше цієї осені

І що лишається
тільки вірити тобі
твій запах
якийсь хиткий човен всередині

ТРИ РИБИНИ І ЛАСИЦЯ

Глек у білий горошок
фарба лущиться і відпадає
яблуня як глек у білий горошок

У клітці для кролів
яких уже давно не було
ще й досі лежала солома
дудочками тепла
придивившись я помітив що клітку облю-
бувала ласиця
бо дверцята були незачинені

Коли підходив ближче
ласиця стрепенулась і почала тікати
тікати невидимим бікфордівим шнуром
чомусь почав бігти за нею

Прощмигнула крізь штахети на город
на середині городу коли її нагнав
вона зупинилась засичала показавши
зуби
і знову тікати
а я лишився стояти посеред городу
чи то кукурудзою
чи то колоском ячменю

Потім пішов у той бік куди побігла
ласиця
до озера яке майже пересохло
риба ще хлюпотіла і її можна було лови-
ти руками

риба хлюпотіла аплодисментами
я поклав у озеро яблуко з яким сюди
прийшов
наче з білетом
з трьома окунцями повернувся додому

Після обіду здер усю фарбу з глечика
і намалював на ньому три рибини і руду
ласицю

ІЗ ЗАЛІЗНОЇ ДОЛОНІ

Кільце криниці вкрилося тріщинами
але довга рука ще дотягується
і дістає мені води
дивлюсь на маленького себе
він каже що бачить себе у моєму оці
заплющую око і не ловлю себе
можливо не те
заплющую інше око і залишаюсь у темряві
дотягаюсь губами до води у залізній долоні
намагаючись випити себе

Чевез поле чевез ліс
мокву мовкву заєць ніс
хлюпотить моїм голосом вода
відкриваю очі і бачу маленького себе у
залізній долоні

Морква мокра від водиці
бо обмита у криниці
підхоплюю я
маленький я у відповідь усміхається
і продовжує

Мокву мовкву заєць ніс
чемному хлопчині
а мені він не пвиніс
бо я плакав нині

Не шкодую маленького себе
випиваю його із залізної долоні

Кільце криниці вкрите тріщинами
наче крильця зоряниці
порожня залізна долоня
і тільки я

Казки Крюгера про Фрейда і Ктулху

Вано Крюгер: **Зіггі Фрейд & Ктулху**. Казки братів Грім за редакцією Вано Крюгера. – К.: Смолоскип, 2014

Аліна ЦВЕТКОВА

Якби Крюгер писав казки для дітей, Фрейд би плакав, а Пропп би певно спалив своє дослідження казок. Народний комісар з питань ідеології, некрокомуніст, політолог за фахом і поет за способом мислення у новій книжці взявся за русинство, фрейдизм та міфологію. Парадоксально, але парадокси тут починаються вже з першого погляду на книжку – з назви і обкладинки, які шлють привіт одразу Фрейду і Ктулху, Дзержинському і Енді Ворхолу, Троцькому і Супермену, – і продовжуються у поетичному наповненні.

«Пх'нглуї м'гль'нафх Ктулху Р'льхс в'гах'наг'л фхтаг'н» – для непосвяченого читача поезія Вано Крюгера може виглядати приблизно так. Ця поезія не те звичне нам плетиво верлібрів, яке ми звикли бачити на полях з сучасною поезією. Тут все складніше з двох причин: по-перше, це поезія, не стільки емоційна, як аналітична. Крюгер звертається до читацького бекграунду в історії, політології, культурології. І якщо його, бекграунду, нема, то читання перетворюється на безкінечне переривання із загляданням у Вікіпе-

дію. Тут і Фрейд, і Ержебет Баторій, і Ктулху. З другого боку, ця поезія аестетична. І тут справа не лише в деконструкції уявлень про прекрасне і потворне, якою Крюгер займався ще у «Нижній посмішці Берії», як у тому, що тут Крюгер просто не прагне створити текст приємний для читання, йому йдеться скоріше про створення складного (часом можливо аж занадто складного) тексту не для пересічного читача. Крюгер говорить про непрості речі складною поетичною мовою. І тут не так

про алюзії і метафори, як про мову в її буквальному значенні. Крюгер поєднує сленг, закарпатську русинську говірку і староукраїнську з усіма її «ятями» та «єрами». Була колись чи, може, й зараз десь ще є телевізійна програма «Double Ять». Її назва доволі емко відбиває перші емоції від прочитання збірки. Ніяк не можеш дати собі ради з усім цим карпатським рок-н-ролом і закарпатським русинством, Ктулху, Аллахом, Каддафі, готикою, (хто)нічним Подолом і німецькими вояками, мухоморами-фашистами.

Втім, після першого відторгнення і переосмислення бачиш, що Вано Крюгер справді змінюється. Він поступово відходить від намагання шокувати текстами, які перш за все провокують емоції, а вже потім якуне-яку думку. Крюгер нарешті йде від думки до поезії, а не навпаки. І хоч про концептуальну єдність і продуманість збірки говорити поки зарано, у ній все ж таки є кілька текстів, читаючи які, погоджуєшся з Ростиславом Семківим на тому, що Крюгер «став нарешті поетом». В цій збірці багато навмисно сконструйованого, проте є тут і ті речі, які видаються глибокими і щирими. Наприклад, вірші «Спас на Крові» або «Donbass the Dreamland».

Вміє Крюгер і бути романтично-чуттєвим: «Клацає запальничка, розбуджений її вогником тютюн, / Починає тліти, / Випускаючи в повітря білі троянди із/ тютюнового диму: одну за іншою, одну за іншою, одну за іншою... / Я дивлюся на тебе крізь простір кімнати, моя Лауро, моя Беатріче, Мадонно, / Як би тобі дико личив весільний вінець з цих троянд... / А ти ж така замислена, так дико далека від мене...». Читаєш, і чуєш в цьому мало не сучасного Петрарку. Аж поки не натрапляєш на таке: «Моргано, навіщо ти ходиш змучена / і харкаєшся гноєм? / Чи ж ти не бачиш, Моргано, що ти вагітна? / Твої груди вагітні цим слизом і гноєм. / Роди мені звіра, Моргано! / Вихаркай Його, виблуй із себе! / Вичави й видуши зі своїх гнилих нутрощів.» Петрарка і Лотреамон якимось парадоксальним чином уживаються у Крюгері. Як Ерос і Танатос у Фрейда.

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»

Електронна пошта:

knyharnia@smoloskyp.org.ua

Телефон: +38 044 425 23 93

До речі, про Фрейда. Про нього йдеться лише у прикінцевій прозовій вставці, яка скоріше нагадує шматок з навчального

есею в Могилянці, аніж елемент збірки. Дискусії про правильність вживання варіанта Фрейд чи Фрейд точаться давно і не лише в площині літератури, як зазначає сам автор. То навіщо ж було включати його до збірки, якщо воно тут зовсім ні до чого?

Проте Фрейд, чи то пак Фрейд тут все ж таки до чогось. Наприклад, до трактування поезії самого Крюгера. Так, доволі симптоматичним є вірш «Тріумф готики – Нічне Місто. Крюгер і дівчинка з ведмедиком». Тут тобі і химерна і ворожа львівська готика (якою насправді вже мало кого можна здивувати), і беззахисна самотня дівчинка, яка заблукала в місті вночі і якій хтось (хто?) пропонує віддатися, і Крюгер в могилі, якою головний у цій поетичній вакханалії. Цікаво, що б сказав дідусь Фрейд про таке вписування себе у свою ж поезію від третьої особи? Ще один момент: дивна тяга Крюгера до ведмедиків: то в нього дівчинка-панда, то дівчинка з ведмедиком. (Привіт Домонтовичу?)

Втім, навіщо копіряться у чужій голові, якщо є поезія. В поезії Вано Крюгера метелики та привиди Верлена й Рембо, Канта і Фрейда літають у поетичному танку над Мукачевським озером, де спить «подкарпатській Ктулху». І хоч би як не закликав до цього Крюгер, не будіть поки Ктулху, читайте краще поезію. □

П'ЯТЬ ГРАНЕЙ ОДНІЄЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Євромайдан. Хроніка почуттів. – Івано-Франківськ: Літературна агенція Discursus, 2014.

Любов МАРЧЕНКО

Доволі часто проводять паралелі між Євромайданом та Помаранчевою революцією, хоча це й не єдині революції української незалежності. Однак при спробі порівняти два найбільші українські майдани останній – той, який досі триває, – видається продуктивнішим у плані культури. Це було творення революційних текстів у режимі он-лайн, коли вони тут-таки починали гуляти соцмережами, з'являлися на бігбордах та сіті-лайтах міст, у вигляді графіті на будинках, у блогах, а згодом і на полицях книгарень та наших домашніх бібліотек. Одна з дітей революції – книжка «Євромайдан. Хроніка почуттів», яку випустила у світ літературна агенція Discursus.

Під однією обкладинкою поселилися колонки п'яти провідних українських письменників: Тараса Прохаська, Івана Ципердюка, Юрія Андруховича, Сергія Жадана та Юрія Винничука, – які вони вели на сайтах «ТСН» та «Галицького кореспондента».

Кожен настроєво та стилістично відрізняється від інших, даючи таким чином читачеві пережити увесь спектр почуттів.

Рівновага

Колонки Тараса Прохаська спокійні й урівноважені, наскільки вони такими можуть

бути у час неспокою. Автор говорить про себе, не кажучи «я», не виставляючи свої власні страхи, переживання – в його «я» вкладається його «ми» – оточення, друзі, однодумці. Прохасько говорить і роздумує про вибір та право на нього: «Незважаючи на те, яким був вибір, він завжди мусив бути власним. З одного боку – знаеш про усі імперативи, про заповіді й рекомендації, повчальні приклади й аргументи, з іншого – тобі вирішувати, як із ними поводитися. ...Кожен окремий вибір – це вибір цілого людства, бо ко-

Пристрасть

жен вибір вказує на можливість ще й такого вибору». Автор замислюється про такі буденні й водночас піднесені речі: дорослість та її прояви, про церкву, право хотіти, пам'ять та зв'язок між поколіннями... І, що досить несподівано, в текстах Прохаська не звучать імена, не з'являється тут навіть слово «Євромайдан», хоча всі розуміють, про що йдеться.

Далекоглядність

А от Сергія Жадана назвати оптимістом важко. Його слова не такі вибухові й яскраві від обіцянки, що все буде добре, фрази не такі чіпкі й кричущі, а те, про що він говорить, зовсім заганняє в депресивний стан, бо

Протест

Юрій Винничук у своїх колонках здебільшого протестує. Він аналізує те, що говорять політики з усіх боків, цитує українські та світові ЗМІ і коментує все це. Спростовує відверту брехню, виводить на чисту воду нечистих на руку, вказує на те, на що варто звернути увагу у цьому вирі інформації.

Важливо, що, згадуючи про беркутню, яка наганяла на людей жах, автори не забувають про тих, кого варто боятися не менше: щурів, які сидять у міністерствах і готові прилаштуватися до кого завгодно, аби не залишитись без свого насидженого місця, про топтунів, яких дедалі більше на квадратний метр ставало. Це важливо, бо з часом пам'ятається найстрашніше, найяскравіше, і забуваються ті, кого варто боятися не лише у час війни, а й у час миру.

І саме ці польові записки, які сьогодні за бажання можна знайти у всесвітньому павутинні, але які дуже скоро можуть загубитися в дедалі більших обсягах інформації, нагадують, не ЯК, а ЧОМУ все це почалося, НАВІЩО ми виходили на майдани, ЧОГО ми хотіли. І головне – ЩО ми маємо робити зараз. □

констатує він речі реальні, хоч і не завжди приємні: «Є тисячі причин лишати все таким як є, відійти вбік, промовчати, прогнутись. Боротьба вимагає часу, не у всіх він є. Боротьба вимагає впевненості й терпіння. Зазвичай його нам і не вистачає. Не вистачає сміливості, не вистачає послідовності, не вистачає впевненості в тому, що ми робимо, впевненості в собі». Або «ти навіть не уявляєш, які особисто в тебе є можливості. Та й не треба тобі цього знати. Ти головне працюй». Слова Жадана болючі, навіть часом докірливі, зате спонукають думати.

Орсон Скотт Кард
Гра Ендера
Переклад з англійської
В. Верховського й Т. Педан

Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2013. – 272 с.
Ціна: 49,00 грн.

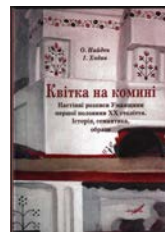
Дія роману відбувається в 2135 році. Людство пережило два вторгнення іншопланетної раси «жучар», лише дивом уцілівши, і готується до чергового вторгнення. Для пошуку пілотів і воєначальників, здатних принести Землі перемогу, створюється військова школа, в яку відправляють найталановитіших дітей. Серед цих дітей і головний герой книги – Ендрю Віггін.

Бібліотека кримськотатарської літератури. Народна творчість: казки, легенди, епоси
Упорядники С.Кандимова, Н.Умеров; переклад українською Д.Кононенка, В.Гуменюка

Львів: Світ, 2012. – 640 с.
Ціна: 51,00 грн.

До збірки включено кращі зразки традиційних жанрів кримськотатарської народної творчості – народні казки, історичні легенди, героїчні та лірико-епічні епоси, зібрані упорядниками видання з різних джерел фольклору кримських татар. Тексти подано мовою оригіналу та в українському перекладі, здійсненому сучасними українськими письменниками.

О. Найден, І. Ходак
Квітка на комині: Настінні розписи Уманщини першої половини ХХ століття

Київ: ВД «Стилос», 2013. – 304 с.
Ціна: 251,00 грн.

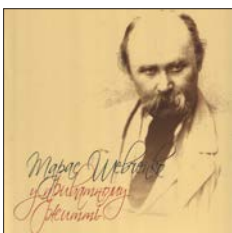
Спроба по-новому осмислити та проаналізувати розписи селянських хат Уманщини 1900–1950-х років. Уперше поряд із розписами увагу приділено їх збирачам – людям, завдяки подвижницькій діяльності яких сотні зразків хатніх стінописів стали безцінним надбанням української культури. Біографічні нариси про збирачів доповнені републікацією їхніх розвідок і найповнішим донині ілюстративним блоком.

Н. О. Крижова
Атлас «Шляхами Великого Кобзаря»

Київ: ДНВП «Картографія», 2014. – 88 с.: іл.
Ціна: 110,00 грн.

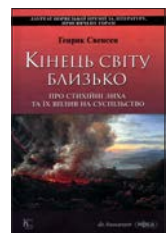
В атласі «Шляхами Великого Кобзаря» показані села, містечка і міста, якими мандрував Тарас Шевченко, місця перебування поета у засланні, у Санкт-Петербурзі, Москві. Окремі карти демонструють місця, де зберігається спадщина поета та пам'ятні об'єкти. Подано відомості про багатьох осіб з оточення Шевченка; широко представлені репродукції його малярських творів.

Тарас Шевченко у приватному житті: збірник статей

Київ: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2014. – 280 с. з іл.
Ціна: 112,00 грн.

Книжка містить статті «Шевченківської енциклопедії», що висвітлюють особистісні аспекти життя Тараса Шевченка. Автори статей прагнуть з'ясувати індивідуальні риси психіки Шевченка. Увагу читача мають привернути статті про зовнішність та стан здоров'я Шевченка в різні періоди його життя й – особливо – перші в шевченкознавстві спеціальні розвідки про побут і побутові уподобання поета.

Генрик Свенсен
Кінець світу близько: Про стихійні лиха та їх вплив на суспільство
Переклад із норвезької С. Волковецької

Львів: Кальварія; Київ: Ніка-Центр, 2014. – 248 с. – (Серія «VIAE HUMANAЕ»).
Ціна: 70,00 грн.

Чи здатні катастрофи змінювати наше суспільство й спосіб нашого мислення? Чи не через катастрофи ми сприймаємо природу як чужу та загрозову? Останнім часом тема стихійних лих у світових масмедіа зростає у геометричній прогресії. Чи справді наша планета почала інтенсивніше реагувати на зухвалу поведінку людства, чи, може, просто така інформація стала доступнішою?

Остап Кривдик
«Ужоси» українізації: Статті

Київ: Смолоскип, 2012. – 352 с. – Серія «Українська публіцистика»
Ціна: 38,00 грн.

Навіщо нам Україна? Чи може бути футбол національною ідеєю? Як убити в собі «помаранчевого лоха»? Про третю державну мову й ненасильницьку українізацію, єврососіян і москалів, «хохлоцид» та громадянську війну, дівчинку без ручок і падіння Берлінської стіни – у збірці статей політолога й активіста Остапа Кривдика, опублікованих «Українською правдою».

Сергій Жадан
Динамо Харків. Вибрані вірші

Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2014. – 240 с.
Ціна: 41,00 грн.

У серії «Українська поетична антологія» до книги вибраного Сергія Жадана – найпопулярнішого і найулюбленішого українського поета нової хвилі – увійшли найвідоміші вірші з усіх його численних попередніх збірок, а також нові, ще не публіковані, поезії. Це найповніше на сьогодні зібрання вибраних творів поета.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді!

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків,
Олег Коцарев

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 715
Тираж 1500 прим.